

Roadmap participatie – leren van andere gemeenten

Eindrapportage
28 oktober 2016

KWINK
GROEP

Inhoud

1. Aanleiding, methode en scope van het onderzoek
2. Uitwerking van acht casussen
3. Overkoepelende succesfactoren voor bewonersparticipatie

Maatschappelijk aanbesteden

Right to Challenge

1. Aanleiding, methode en scope van het onderzoek

Aanleiding onderzoek Roadmap participatie - leren van andere gemeenten

- KWINK groep heeft in de periode juli – oktober 2016 in opdracht van de gemeente Den Haag een onderzoek uitgevoerd naar bewonersparticipatie in andere gemeenten.
- De Hoofdlijnenbrief Burgerparticipatie 2016-2020 (5 april 2016, wethouder Rabin Baldewsingh) vormt de aanleiding voor dit onderzoek. Eén van de uitgangspunten uit deze brief is ‘we leren van ervaringen binnen onze gemeente en daarbuiten’.
- De doelstelling voor het onderzoek was als volgt: inzichten over bewonersparticipatie verzamelen in andere gemeenten, zodat de gemeente Den Haag hiervan kan leren ten behoeve van de uitwerking van het Actieplan participatie 2016-2020.

Methode en scope van het uitgevoerde onderzoek

- In de verkennende fase van het onderzoek zijn gesprekken gevoerd met experts op het gebied van bewonersparticipatie binnen en buiten de gemeente Den Haag.
- Vervolgens zijn acht casussen uit zeven gemeenten onderzocht. De casussen zijn in afstemming met de gemeente Den Haag geselecteerd, waarbij de volgende criteria zijn meegenomen:
 - Casussen die aansluiten bij recent aangenomen moties in de gemeenteraad.
 - Casussen die passen bij de zeven pijlers* uit de hoofdlijnenbrief.
 - Inspirerende voorbeelden die in de verkennende gesprekken aan de orde zijn gekomen.
 - Casussen uit grotere gemeenten, zodat de vergelijkbaarheid met Den Haag mogelijk is.
- Per casus is een beknopte documentenanalyse uitgevoerd en zijn twee gesprekken gevoerd: een gesprek met een gemeenteambtenaar die betrokken is of was bij de casus en een gesprek met een betrokken bewoner / initiatiefnemer.
- De resultaten zijn vervolgens gebundeld en besproken in twee werksessies met vertegenwoordigers van de gemeente. Ook zijn de resultaten gepresenteerd aan teammanagers van de stadsdelen van de gemeente Den Haag.

* De zeven pijlers zijn: 1. Vergroten van de bekendheid van participatiemogelijkheden en -varianten en de toolkit voor participatie. 2. Meer groepen bereiken in participatietrajecten. 3. Verder stimuleren en faciliteren van zelfsturende participatie. 4. Participatieprocessen rondom uitvoering verder optimaliseren. 5. Vaker beleidsbeïnvloedende participatie toepassen. 6. Meer invloed van bewoners op beleidskeuzes. 7. Interne expertise opbouwen en een cultuurverandering faciliteren bij gemeente, bestuurders en raad.

Casusselectie

De volgende acht casussen zijn opgenomen in de selectie:

1. Initiatievencafé Groningen
2. Maatschappelijk aanbesteden Eindhoven
3. Bewonersbod Utrecht
4. Buurt Bestuurt Rotterdam
5. Burgerpanel Rotterdam
6. Burgertop Tilburg
7. Breda Begroot
8. Burgerbegroting Amsterdam-Oost

Hierna is per casus informatie opgenomen over het initiatief (beschrijving, succesfactoren, aandachtspunten). Ook is per casus beschreven of er vergelijkbare initiatieven in Den Haag zijn en waar aanvullende informatie gevonden of opgevraagd kan worden. De informatie over de casussen Breda Begroot en Burgerbegroting Amsterdam-Oost is gecombineerd.

2. Uitwerking van de casussen

Kenmerken Initiatievencafé Groningen

- Het initiatievencafé vindt plaats op een plek die voor bewoners laagdrempelig toegankelijk is, een café of eventueel een buurtcentrum.
- Het initiatievencafé biedt een podium om een match tussen vraag en aanbod van bewoners mogelijk te maken. Ideeën en initiatieven worden uitgevoerd door bewoners, eventueel met hulp van wijkorganisaties en de gemeente.

Rol van de gemeente

- De stadsdeelsecretaris van het Gebiedsteam* is in eerste instantie aanjager, maar uiteindelijk is het de bedoeling dat de initiatieven door (en voor) bewoners zelf georganiseerd worden.
- De gemeente vervult voornamelijk een faciliterende rol, bekostigt consumpties en is aanwezig (in Groningen in de vorm van Gebiedsteams) om zo nodig te helpen bij een initiatief. De hulp die de gemeente biedt uit zich vooral in het in contact brengen van initiatiefnemers met de juiste ambtenaren, bijvoorbeeld als er een vergunning nodig is. Eventueel kan de gemeente een financiële bijdrage leveren vanuit het Wijkwethoudersbudget (altijd als cofinanciering).

* De vijf gebiedsteams in Groningen bestaan uit een stadsdeelcoördinator, een stadssecretaris, de wijkwethouder en vertegenwoordigers van het sociaal domein en het fysiek domein.

	Succesfactoren voor het opzetten en uitvoeren van een initiatievencafé
Bewoners	Informeel setting (geen voorzitter en notulen, maar met elkaar in gesprek onder het genot van een hapje en drankje).
	Tijdstip en dag die aansluit bij de doelgroep die het initiatievencafé wil bereiken en daarop afgestemde communicatie (bijv. social media of juist wijkkrantje).
	Pitches rond een vooraf bepaald thema om initiatieven te concretiseren (veiligheid in de wijk) en te bevorderen dat bewoners het gevoel hebben dat het echt ergens over gaat ('concretiseren kan mobiliseren').
Gemeente	Aanwezigheid van de juiste experts vanuit de gemeente of het sociaal domein wanneer hulp nodig is. Directe doorverwijzing naar andere actieve bewoners als zij al met het initiatief bezig zijn.
	Ruimte voor iedere initiatiefnemer om zijn idee op eigen wijze te presenteren en daarnaast actief nagaan of de initiatiefnemer ook echt verder is gekomen na het initiatievencafé. Inventariseren na afloop of er nog vragen liggen bij de initiatiefnemers en of de gemeente hier eventueel antwoord op kan geven.
	Ambtenaren die achter de initiatieven staan.
Raad	Zorgvuldig en herleidbaar participatieproces, zodat duidelijk is voor de gemeenteraad (die vaak niet betrokken was bij het initiatief) wie er allemaal bij het initiatief betrokken waren en of het initiatief op draagvlak kan rekenen.

Aandachtspunten bij het opzetten en uitvoeren van een initiatievencafé
Zeker bij terugkerend evenement: hoe zorg je telkens voor nieuwe ideeën en nieuwe mensen?
Niet alleen de reeds actieve bewoners aantrekken.
Een initiatievencafé rond een bepaald thema (bijv. duurzaamheid) kan leiden tot de opkomst van enkel bovengemiddeld geïnteresseerde bewoners in dat thema. Qua standpunt zijn zij echter niet altijd representatief voor de rest van de wijk.
De balans tussen gemeente en initiatiefnemers is lastig: gemeentelijke expert neemt het idee al gauw 'over', waardoor het gevoel van eigenaarschap bij bewoners wegebt.
Contact houden met de initiatiefnemer over eventuele updates vanuit de gemeente die relevant zijn voor het initiatief of over soortgelijke initiatieven in de stad.
Het op één lijn krijgen van de gehele interne organisatie.
Soms is er ook weerstand tegen een initiatief (bijv. een groep initiatiefnemers presenteert een plan in de gemeenteraad en andere bewoners spreken zich in dezelfde raadsvergadering uit 'tegen' het initiatief).

Activiteiten in Den Haag en aanvullende informatie

Activiteiten in Den Haag

- **Het Buurtlab:** 'Een plek waar je als buurtbewoner kunt aanschuiven en je eigen initiatief een plek kan krijgen. Experimenteren, iets uitproberen'.
<https://www.facebook.com/hetbuurtlab/>
- **Motie gemeente Den Haag** over een participatiepitch (vergelijkbaar met initiatievencafé).
<https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/3508627/2>

Bronnen en aanvullende informatie

- Voorbeelden van bewonersinitiatieven in gemeente Groningen, waaronder het initiatievencafé.
<https://gemeente.groningen.nl/voorbeelden-bewonersinitiatieven-in-de-wijk>
- Facebookpagina van het initiatievencafé in Groningen met actuele informatie over de aankomende cafés.
<https://www.facebook.com/initiatievencafe>

Contactpersonen

- Bernadette Snellers – Gemeente Groningen. E-mail: bernadette.snellers@groningen.nl

Kenmerken maatschappelijk aanbesteden Eindhoven

- In Eindhoven is het collectieve welzijnswerk in een aantal wijken ‘maatschappelijk aanbesteed’. Bewoners hebben een stem gekregen in het vormgeven van de eisen voor de aanbesteding en in de uiteindelijke selectie van de welzijnsorganisatie.
- Eerst hebben bewoners op een aantal avonden samen met de gemeente de eisen voor de aanbesteding opgesteld. Vervolgens namen per buurt twee bewoners deel aan de selectiecommissies, waarbij het uitgangspunt was dat bewoners in de numerieke meerderheid waren (ten opzichte van de gemeenteambtenaren).
- Eerst is in 2011 een pilot gedaan voor een gebied van 10.000 bewoners, daarna is er opgeschaald naar heel Noord-Eindhoven (100.000 inwoners). Hierbij is Noord-Eindhoven ingedeeld in vier gebieden, waarbij per gebied een aanbesteding voor collectief welzijnswerk is gedaan.

Rol van de gemeente

- De gemeente nodigt bewoners uit voor de avonden waarop de eisen worden opgesteld en voor de selectiecommissies. De gemeente neemt zelf uiteraard ook deel aan het opstellen van de eisen en de selectie.

	Succesfactoren voor het opzetten en uitvoeren van maatschappelijk aanbesteden	Aandachtspunten bij het opzetten en uitvoeren van maatschappelijk aanbesteden
Bewoners	Bewoners in de selectiecommissies die betrokken zijn bij- en draagvlak hebben in de wijk.	Als specifieke groepen niet zijn vertegenwoordigd door de bewoners in de selectiecommissie (bijv. jongeren) en er wordt wel welzijnswerk voor hen gekozen (bijv. jongerenwerk) dan kan dit spanning opleveren tussen bewoners.
	Zorgen dat bewoners ook na het aanbestedingsproces betrokken blijven (doet de gekozen partij het werk naar tevredenheid?).	Betrokkenheid en draagvlak kan verdwijnen na het aanbestedingsproces.
Gemeente	Een sterke projectleider die een strak en duidelijk proces organiseert voor de deelnemers (welzijnsorganisaties, bewoners, gemeente).	Maatschappelijk aanbesteden is een onderwerp waarover heel verschillend gedacht wordt, mogelijk is er binnen de gemeente naast enthousiasme ook weerstand tegen maatschappelijk aanbesteden.
	De eisen voor de aanbesteding zo opstellen dat ook nieuwe partijen de kans hebben om de aanbesteding te winnen.	Het tijdsplan voor de aanbesteding wordt met het betrekken van bewoners langer, hiermee moet rekening worden gehouden bij het plannen van het proces.
	Begin met een pilot in een klein gebied.	
College en raad	Tijdens het proces geen wijzigingen doorvoeren vanuit de politiek of het college van B&W.	De huidige welzijnsorganisaties in de wijken kunnen bij de politiek lobbyen tegen een maatschappelijke aanbesteding.

Activiteiten in Den Haag en aanvullende informatie

Activiteiten in Den Haag

- Onbekend

Bronnen en aanvullende informatie

- Tijdschrift over de veranderende relatie tussen samenleving en overheid - maatschappelijk aanbesteden.
http://www.tijdvoorsamen.nl/art/uploads/files/140080-01%206_BZK%20Magazine_webversie.pdf
- Informatieblad over maatschappelijk aanbesteden.
<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/brochures/2013/04/23/informatieblad-maatschappelijk-aanbesteden/informatieblad-maatschappelijk-aanbesteden.pdf>.
- Juridische leaflet over maatschappelijk aanbesteden.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2015/08/03/juridisch-leaflet-maatschappelijk-aanbesteden>

Contactpersonen

- Henri Koolen – Gemeente Eindhoven. E-mail: h.koolen@eindhoven.nl

Right to Challenge

Kenmerken Right to Challenge Utrecht

- De gemeente voert bepaalde gemeentelijke taken uit of laat deze uitvoeren door andere organisaties. Het Bewonersbod (Right to Challenge in Utrecht) betekent dat bewoners en ondernemers in de wijk een bod kunnen doen om de uitvoering van (een gedeelte van) deze taken over te nemen.
- 2016 is een proefperiode voor de gemeente Utrecht, waarin de volgende pilots zijn gestart: 1) bewoners voeren de taken van een sociaal makelaar uit; 2) onderzoek of bewoners het groenonderhoud in een plantsoen kunnen uitvoeren; 3) twee basketbalverenigingen beheren en exploiteren een sporthal; 4) bewoners willen de dag-ondersteuning voor ouderen in een buurthuis overnemen.
- De afdelingen Maatschappelijke Ontwikkeling en Financiën van de gemeente Utrecht hebben dit idee samen uitgewerkt. Voordat de pilots zijn gestart heeft de gemeente Utrecht met ambtenaren, bewoners en gemeenteraadsleden besproken hoe de experimenten rond het Bewonersbod zouden kunnen plaatsvinden.

Rol gemeente

- De gemeente biedt bewoners de mogelijkheid om gemeentelijke taken te *challengen*. Bewoners die een *challenge* zijn aangegaan worden indien nodig begeleid door de gemeente, bijvoorbeeld door te helpen bij het vinden van de weg in de gemeentelijke organisatie.

	Succesfactoren voor het opzetten en uitvoeren van een Right to Challenge	Aandachtspunten bij het opzetten en uitvoeren van een Right to Challenge
Bewoners	Bewoners die een voortrekkersrol vervullen en op draagvlak van hun achterban (bijv. wijk of sportclub) kunnen rekenen.	Een <i>challenge</i> is ingewikkeld, omdat budget en verantwoordelijkheden van de gemeente overgaan op bewoners. Dit vereist vaardigheden die niet iedere bewoner bezit. Een dilemma is in hoeverre de gemeente bewoners moet begeleiden, zodat alle bewoners in staat zijn om de gemeente te <i>challengen</i> .
	Bewoners betrekken bij het invullen van de richtlijnen voor de Right to Challenge.	
Gemeente	Een vast contactpersoon bij de gemeente die zorgt dat de juiste afdelingen binnen de gemeente betrokken worden bij de <i>challenge</i> .	De gemeente wil de kwaliteit hoog houden: als bewoners bijv. zorg voor ouderen willen <i>challengen</i> , moet kritisch worden bekeken of zij aan dezelfde kwaliteitseisen kunnen voldoen als zorgprofessionals. Welke eisen zijn wettelijk verplicht en welke eisen zouden eventueel versoepeld kunnen worden?
	Ambtenaren die openstaan voor initiatieven en over de grenzen van het eigen domein heen kunnen kijken.	Bewoners die een <i>challenge</i> uitvoeren hebben vaak veel begeleiding nodig vanuit de gemeente, waardoor de kosten voor een <i>challenge</i> hoger kunnen uitvallen dan de oorspronkelijke kosten.
	Informatie over wat de kosten zijn voor verschillende taken die de gemeente uit laat voeren (bijv. door middel van een buurtbegroting).	<i>Challenges</i> kunnen gemakkelijk stranden als er binnen de gemeente niet expliciet een ambtenaar verantwoordelijk voor is gemaakt.
College en raad	Steun van het college van B&W en de gemeenteraad voor het openstellen van de Right to Challenge. Raadsleden betrekken bij het invullen van de richtlijnen voor de Right to Challenge	Volledig inzicht in de financiële kosten en baten is lastig, bijv. omdat maatschappelijke waarde lastig te meten is (zoals het opbouwen van sociale netwerken van bewoners). Samenwerking tussen bewoners en gemeente heeft dus een zeker vertrouwen nodig.

Activiteiten in Den Haag en aanvullende informatie

Activiteiten in Den Haag

- Motie gemeente Den Haag over Right to Challenge.
[https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/6/moties, amendementen en initiatieven/123918](https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/6/moties,_amendementen_en_initiatieven/123918)

Bronnen en aanvullende informatie

- 10 tips voor het werken met Right to Challenge.
<https://vng.nl/onderwerpenindex/bestuur/lokale-democratie/nieuws/top-10-van-tips-voor-right-to-challenge>
- Informatie van de gemeente Utrecht over het Bewonersbod.
www.utrecht.nl/bewonersbod
- Kompas voor Right to Challenge.
<http://www.lsabewoners.nl/rtc/>
- Online handboek Right to Challenge VNG.
<https://vng.nl/right-to-challenge>

Contactpersonen

- Katia Scholder – Gemeente Utrecht. E-mail: k.scholder@utrecht.nl

BUURT BESTUURT

Kenmerken Buurt Bestuurt Rotterdam

- In een buurt wordt een comité van bewoners ondersteund door professionals van politie, stadstoezicht en de gemeente.
- De bewoners inventariseren wat er volgens hen in de buurt zou moeten gebeuren.
- De issues die op nummer 1, 2 en 3 staan, worden opgepakt door de relevante overheidsinstanties (bijv. de politie) in samenwerking met de bewoners. De issues kunnen bijvoorbeeld gaan over veiligheid in de buurt of over leefbaarheidsproblematiek.
- De insteek van Buurt Bestuurt is dat het comité om de 4 tot 12 weken bij elkaar komt om samen te bekijken in hoeverre de geprioriteerde issues nog actueel zijn en op welke terreinen nog (meer) voortgang kan worden geboekt.
- Buurt Bestuurt wordt als concept in verschillende buurten verschillend ingezet. In sommige buurten wordt bijvoorbeeld een bewonerscomité opgezet dat actief en met regelmaat bij overheidsorganisaties aangeeft wat de behoefte is. In andere buurten blijft meer initiatief bij de gemeente liggen.

Rol van de gemeente

- Het initiatief om de issues die zijn gesignaleerd op te pakken komt vanuit de bewoners, maar de gemeente draagt waar mogelijk bij aan oplossingen voor de in de buurt ervaren problemen (bijv.: bewoners flyeren om problematiek van te hard rijden in de buurt onder de aandacht te brengen, gemeente past tevens de bewegwijzering langs de straat waar te hard gereden wordt aan).

	Succesfactoren voor het opzetten en uitvoeren van Buurt Bestuurt	Aandachtspunten bij het opzetten en uitvoeren van Buurt Bestuurt
Bewoners	Deelnemende bewoners vormen een representatieve afspiegeling van de buurt.	Het is lastig om te voorkomen dat de bewoners die vaak actief zijn de Buurt Bestuurt domineren. Andere groepen kunnen worden bereikt door actief aansluiting te zoeken (bijv. door hen persoonlijk uit te nodigen) maar het dilemma is dat dit vanuit het perspectief van de actieve bewoners niet altijd prioriteit heeft. Als zij anderen erbij betrekken, neemt de eigen invloed af.
	Bewoners hebben zelf de keuze voor Buurt Bestuurt gemaakt.	De gemeente of politie kan voorlichting geven over Buurt Bestuurt als zij denkt dat een buurt dit kan gebruiken, maar bewoners moeten er uiteindelijk zelf voor kiezen om zich eigenaar te voelen.
	Bewoners worden beloond voor de geïnvesteerde tijd, bijvoorbeeld één keer per jaar krijgen actieve bewoners een training of een workshop.	Bewoners nemen over het algemeen graag deel aan georganiseerde activiteiten van Buurt Bestuurt. Lastiger is het om bewoners te vinden om deze activiteiten te organiseren.
Gemeente en politie	Een 'gezicht' van Buurt Bestuurt in de buurt dat gemakkelijk aanspreekbaar is en snel te vinden bij problemen.	Als bewoners iets vragen van gemeente of politie, verwachten zij snel een duidelijke terugkoppeling. Anders is het risico dat het contact 'verwatert' tussen het comité en de gemeente of politie.
	Het Buurt Bestuurt project sluit aan bij de specifieke omstandigheden en problemen van de buurt.	Het is belangrijk om van ervaringen in andere gemeenten of buurten te leren en daarnaast in iedere buurt opnieuw uit te vinden welke methode past bij de buurt.
	Het Buurt Bestuurt project sluit qua schaal aan bij wat de bewoners definiëren als 'hun buurt' (dus niet per se de grenzen die de gemeente hiervoor hanteert).	

Activiteiten in Den Haag en aanvullende informatie

Activiteiten in Den Haag

- Buurt Bestuurt is sinds eind 2012 actief in de Haagse buurt De Venen. Er wordt samengewerkt aan een schone en veilige buurt met de gemeente Den Haag, Politie Beresteinlaan, Stichting MOOI, Handhavingsteam, Buurt Interventieteam en Bewonersplatform Bouwlust.

<https://join.denhaag.nl/initiatief/2242-Buurt-Bestuurt-de-Venen.html#>

Bronnen en aanvullende informatie

- Onderzoek 'De bijzondere belofte van Buurt Bestuurt' naar de werking van Buurt Bestuurt in de praktijk.
<http://www.rotterdam.nl/Clusters/BSD/Document%202013/Directie%20Veiligheid/De%20Bijzondere%20Belofte%20van%20Buurt%20Bestuurt.pdf>.
- Website van Buurt Bestuurt met daarop informatie per buurt.
<http://www.buurtbestuurt.nl/>
- Informatieflyer van gemeente Rotterdam over Buurt Bestuurt.
http://www.rotterdam.nl/Clusters/BSD/Directie%20Veiligheid/Buurt%20Bestuurt/A5-flyer_Buurt_Bestuurt_Wat_is_dat.pdf

Contactpersonen

- Hans Hoekman – Politie Rotterdam. E-mail: hans.hoekman@politie.nl

Kenmerken Burgerpanel Rotterdam

- Het Burgerpanel bestaat uit zo'n 30 bewoners. Het Burgerpanel geeft gevraagd en ongevraagd adviezen over dienstverlenings- en veiligheidsvraagstukken aan het college van B&W.
- Het Burgerpanel is een onafhankelijke stichting die wordt gefinancierd door de gemeente Rotterdam. Van de financiering kunnen ze onder andere een projectleider inhuren. De overige panelleden zijn vrijwilligers en per jaar brengen ze drie tot vier adviezen uit.
- Er zijn daarnaast 'vrienden van het Burgerpanel': een groep bewoners die een aantal keer per jaar door middel van een digitale enquête om een mening wordt gevraagd over bepaalde onderwerpen.

Rol van de gemeente

- Bij de gemeente Rotterdam is een aanspreekpunt voor vragen vanuit het Burgerpanel.
- Het college van B&W reageert binnen een termijn van zes weken op de adviezen van het Burgerpanel. In de reactie wordt aangegeven wat er met het advies wordt gedaan.

	Succesfactoren voor het opzetten en uitvoeren van een Burgerpanel	Aandachtspunten bij het opzetten en uitvoeren van een Burgerpanel
Bewoners	De bewoners in het panel zijn vrijwilligers met veel enthousiasme en een groot hart voor de stad.	Lastig om representatieve afspiegeling van de samenleving plaats te laten nemen in het Burgerpanel (vaak veel wat oudere mensen met veel tijd, weinig ouders met jonge kinderen etc.). Er kan verdeeldheid zijn over de vraag of dit problematisch is. Enerzijds is er de perceptie dat niet bij iedere vorm van participatie iedereen betrokken kan worden. Anderzijds is er de perceptie dat representativiteit wel belangrijk is, omdat het anders voor het college van B&W lastig kan zijn uitvoering te geven aan de initiatieven ('het Burgerpanel spreekt niet voor alle Rotterdamse bewoners').
	Bewoners denken mee in het belang van de hele stad, niet enkel van de eigen wijk of buurt.	Panelleden kunnen te hoge verwachtingen hebben: via een Burgerpanel kunnen niet al hun problemen binnen de stad direct worden opgelost.
	De bewoners kunnen zelf onderwerpen aandragen en zijn daarin onafhankelijk.	Het is lastig om bewoners voor langere tijd aan het panel te binden, zeker omdat het vrijwilligerswerk betreft. Een leuke beloning, zoals een rondleiding door het Stadhuis, werkt motiverend.
College en raad	De adviezen van het Bugerpanel komen direct en officieel binnen bij het college van B&W en er is vastgelegd dat het college van B&W op alle adviezen een reactie geeft.	De adviezen komen binnen bij het college van B&W, niet bij de gemeenteraad. Hierdoor is er een grotere afstand van het Burgerpanel tot de gemeenteraad . Ook kan het college van B&W niet altijd uitvoering geven aan de adviezen van het Burgerpanel, omdat de gemeenteraad uiteindelijk ook in moet stemmen.

Activiteiten in Den Haag en aanvullende informatie

Activiteiten in Den Haag

- Haags Stadspanel: bestaat uit 6000 Hagenaren die circa zes keer per jaar een online-vragenlijst krijgen. In aanvulling op het Stadspanel zijn er Wijkpanelen voor specifieke vragenlijsten op wijkniveau.
<http://www.denhaag.nl/home/bewoners/gemeente/to/Samenstelling-en-opdrachtgevers-stadspanel.htm>

Bronnen en aanvullende informatie

- Website van het Burgerpanel Rotterdam met informatie over organisatie, deelnemers en de uitgebrachte adviezen.
<http://www.burgerpanelrotterdam.nl/>
- Facebookpagina waarop recente activiteiten van het Burgerpanel onder de aandacht worden gebracht.
<https://www.facebook.com/BurgerPanelRotterdam/>

Contactpersonen

- Anne Boomsluiters – Gemeente Rotterdam. E-mail: a.boomsluiters@rotterdam.nl

Kenmerken Burgertop Tilburg

- De Burgertop Sociaal 013 is georganiseerd door de Sociale Raad Tilburg (adviesorgaan van de gemeente Tilburg, bestaande uit vrijwilligers) en Zorgbelang Brabant (belangenorganisatie).
- 314 bewoners gingen in kleine groepen onder leiding van een gespreksleider in gesprek over zorg, wonen, veiligheid, werk en inkomen.
- Deze gesprekken leverden dertien verbeterplannen op.

Rol van de gemeente

- De gemeente heeft vanuit het budget voor initiatieven rondom bewonersparticipatie €25.000 beschikbaar gesteld voor de Burgertop.
- De gemeenteraad heeft toegezegd de resultaten van de Burgertop te zullen bespreken.
- Ambtenaren van de gemeente Tilburg waren als waarnemer en als participant aanwezig bij de Burgertop.

	Succesfactoren voor het opzetten en uitvoeren van een Burgertop	Aandachtspunten bij het opzetten en uitvoeren van een Burgertop
Bewoners	Op initiatief van een organisatie of een bewonersgroep, niet opgezet vanuit de gemeente.	Het een risico dat bewoners worden overbevraagd door deelname aan een Burgertop, zeker als zij ook op allerlei andere terreinen worden gevraagd te participeren.
	Organisatie op stadsniveau, voor een bredere scope dan enkel eigen wijk of buurt.	
	Werving van deelnemers via specifieke clubs om een groot aantal groepen te bereiken (denk bijv. aan ouderen via de ouderenbond, drop-outs via Jongerenwerk etc.).	Het is lastig om een representatieve afspiegeling van de samenleving te laten deelnemen aan de Burgertop, hoogopgeleide bewoners zijn bijvoorbeeld eerder geneigd te komen.
Organisatoren burgertop	Organisatie rond vooraf bepaalde, specifieke thema's om te zorgen dat het 'echt ergens over gaat'.	Het is aan bewoners zelf om de projecten ook uit te voeren, maar daar is ondersteuning voor nodig. Dit is lastig, zeker wanneer de organisatie van de Burgertop in handen is van vrijwilligers zijn (in het geval van Tilburg). Het risico ontstaat dat er eigenlijk een soort 'verlanglijstje' voor gemeentelijke ondersteuning komt te liggen.
Gemeente	Ondersteuning voor de bewoners en hun verbeterplannen na de Burgertop.	De gemeente is niet als eerste aan zet bij de initiatieven voortkomend uit de Burgertop. Er wordt hier, anders dan bij regulier gemeentelijk beleid, een ondersteunende, terughoudende rol van de gemeente verwacht.
	Flexibel omgaan met regels om de projecten die voortkomen uit de Burgertop een kans te geven.	
Gemeenteraad	Steun van de gemeenteraad voor de Burgertop. Toezegging dat er naar de uitkomsten van de top zal worden gekeken.	Wat betreft de ondersteuning van de initiatieven, moet de gemeenteraad uiteindelijk toch keuzes maken. Dit sluit niet altijd aan bij het idee van de Burgertop om alle ideeën waar draagvlak voor is een plek te geven.

Activiteiten in Den Haag en aanvullende informatie

Activiteiten in Den Haag

- Haagse Krach1000: Burgertop rond het thema duurzaamheid gehouden op 31 oktober 2015
<http://duurzaamdenhaag.nl/hk1000>

Bronnen en aanvullende informatie

- Website van Burgertop Sociaal 013, met onder andere informatie over het evenement, het eindverslag van de dag en updates over het vervolgtraject.
<http://burgertopsociaal013.nl/>
- Onderzoek 'G1000 – Ervaringen met Burgertoppen'.
<http://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/2016/4/G1000-webpdf.pdf>

Contactpersonen

- Ad van Dijck – Gemeente Tilburg. E-mail: ad.vandijck@tilburg.nl

Kenmerken Burgerbegroting

- Een burgerbegroting is een participatievorm waarbij bewoners meedenken of meebeslissen over (een deel van) de gemeentelijke begroting.
- Wij hebben burgerbegrotingen bestudeerd in Breda (pilot Prinsenbeek en Princenhage), Amsterdam (Stadsdeel Amsterdam-Oost) en Den Haag (pilot Bezuidenhout). Daarbij valt op dat er verschillende varianten zijn, waarbij onder andere keuzes moeten worden gemaakt op de volgende punten:

Meedenken	_____	Meebeslissen
Wijkniveau	_____	Stedelijk niveau
Per domein	_____	Over domeinen heen
Gericht op enthousiaste bewoners	_____	Gericht op een representatieve afspiegeling
Bijeenkomsten met een vaste groep op gezette tijden	_____	Diverse bijeenkomsten met een wisselende groep

Rol van de gemeente

- De gemeente biedt bewoners de mogelijkheid om mee te denken en faciliteert dit proces.

	Succesfactoren voor het opzetten en uitvoeren van een burgerbegroting
Bewoners	Enthousiaste, bij de wijk of stad betrokken bewoners met een groot netwerk vanaf het begin van het proces betrekken en inzetten als sleutelfiguren, die via hun netwerk weer andere bewoners betrekken.
	Inzet van verschillende vormen van communicatie om een diverse groep bewoners te bereiken.
Gemeente	Een 'coalition of the willing' in de gemeentelijke organisatie die het project verder helpen.
	Inzicht in de gemeentelijke begroting op wijkniveau (bijv. door middel van een buurtbegroting).
Gemeenteraad	De Gemeenteraad vanaf de start van het proces betrekken.

Aandachtspunten bij het opzetten en uitvoeren van een burgerbegroting
Bewoners verwachten vaak snel antwoord op (complexe) vragen.
Als de kaders niet duidelijk zijn kunnen bewoners te hoge verwachtingen hebben.
Zonder actieve sturing is de groep deelnemende bewoners niet representatief. Hiervoor moet actief worden geëxperimenteerd met creatieve vormen van communicatie (zoals een festival, bootcamp of bijeenkomsten in het buurtcafé).
De stap van de generieke gemeentebegroting naar een specifieke wijkbegroting is heel lastig, sommige posten zijn heel lastig inzichtelijk te maken.
Voor de gehele interne organisatie verandert er veel. Dit kan weerstand oproepen als er tijdens het proces te weinig aandacht is voor de transitie binnen de organisatie.
Het nadeel aan een pilot project (zoals in Breda) is dat de burgerbegroting wordt geïntroduceerd zonder aanpassingen in de onderliggende structuur, organisatirollen en verantwoordelijken. Dit kan de uitvoering belemmeren.
Het onderwerp kan politiek gevoelig liggen in de gemeenteraad (begroten is toch onze taak?) en verschillende fracties hebben een zeer kritische houding (overbevragen we de bewoners niet?).
Het moet voor bewoners duidelijk zijn wat er met hun input gebeurt (op welke wijze geeft de gemeenteraad hier na het opstellen van de wijkbegroting invulling aan?).

Activiteiten in Den Haag en aanvullende informatie

Activiteiten in Den Haag

- Motie gemeente Den Haag over onderzoek naar de mogelijkheden voor een burgerbegroting. Er is een theoretisch onderzoek uitgevoerd, waarbij verschillende modellen en praktijkvoorbeelden van een burgerbegroting zijn onderzocht.
- Pilot Bezuidenhout: Er is een pilot met een burgerbegroting uitgevoerd in Bezuidenhout.
- Leefbaarheid en Bewonersparticipatiebudget: Financiële ondersteuning van bewonersinitiatieven om hun buurt en straat te verbeteren.
- Open spending en digitalisering: Er wordt gewerkt aan een digitaal toegankelijke programmabegroting.

Bronnen en aanvullende informatie

- Nederland op weg naar een burgerbegroting.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2011/10/17/nederland-op-weg-naar-de-burgerbegroting>
- Startnotitie Breda begroot. https://www.breda.nl/data/files/startnotitie_breda_begroot_0.pdf
- Website van één van de deelnemende wijken. <http://www.prinsenbeek-begroot.nl/>
- Website over methode voor inzet burgerbegroting. <https://oiax.org/>

Contactpersonen

- Ilan Stoelinga – Gemeente Amsterdam. E-mail: Ilan.Stoelinga@amsterdam.nl
- Suzanne van der Eerden – Gemeente Breda. E-mail: shcm.van.der.eerden@gmail.com

3. Overkoepelende succesfactoren voor bewonersparticipatie

Succesfactoren bewonersparticipatie

Tijdens het casusonderzoek is een aantal generieke succesfactoren geïdentificeerd voor bewonersparticipatie:

- **Een transparant en herleidbaar participatieproces.** Om draagvlak onder bewoners, de gemeenteraad en gemeenteambtenaren te waarborgen is het belangrijk dat er transparantie is over het participatieproces. Dit kan bijvoorbeeld bereikt worden door vooraf wederzijdse verwachtingen af te stemmen en doordat bewoners en de gemeente elkaar op de hoogte blijven houden van de voortgang.
- **Budget voor het ondersteunen van initiatieven.** Een (klein) budget dat kan worden ingezet om burgerinitiatieven te ondersteunen geeft ruimte aan de verantwoordelijke ambtenaren. Het is daarbij belangrijk dat gemeenteambtenaren en bewoners inzicht hebben in het beschikbare budget voor burgerinitiatieven.
- **Representatieve afspiegeling bewoners.** Om draagvlak voor een burgerinitiatief te waarborgen is het belangrijk dat een representatieve afspiegeling van de voor het initiatief relevante doelgroepen betrokken wordt. Dit kan bijvoorbeeld bereikt worden door uit verschillende doelgroepen sleutelfiguren met een groot netwerk te betrekken.
- **Faciliterende rol gemeente.** Om burgerinitiatieven te laten slagen is het belangrijk dat de betrokken bewoners een gevoel van eigenaarschap hebben. De gemeente kan hieraan bijdragen door het initiatief niet over te nemen van de bewoners, maar een faciliterende rol te vervullen en de randvoorwaarden te scheppen waarbinnen het burgerinitiatief het meeste resultaat kan boeken. Hierbij helpt het als er in de wijk een ambtenaar aanwezig is die de verbinding tussen het gemeentehuis en de bewoners vormt (bijv. een gebiedsmakelaar).
- **Gebruikmaken van bestaande ervaringen in Den Haag.** Er bestaan in Den Haag al veel initiatieven rondom bewonersparticipatie. Het is waardevol om de opgedane ervaringen te verzamelen en te delen zodat deze in de toekomst gebruikt kunnen worden. Zowel door ambtenaren als door bewoners (inspireren en enthousiasmeren).
- **Ruimte voor experiment.** Om bewonersparticipatie te laten slagen is ruimte nodig om te kunnen experimenteren, fouten te maken en hiervan te leren.